

IMPLEMENTACIJA POLIART MODELA U SUSTAV OSNOVNOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

dr. sc. Goran SUČIĆ

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

goran.sucic@ffst.hr

Sažetak: *Kad se umjetnost prepusti golom rutinerstvu i skolastičkom pristupu neinventivnih umova, svaštara, nakladnika, tvoraca neatraktivnih i stereotipnih nastavnih programa, kurikuluma, onda je ona osuđena na stagnaciju. Iniciranje promjena, upravljanje promjenama i sudjelovanje u njima zbog neslaganja s postojećim stanjem i statusom umjetnosti umutar općeg odgoja i obrazovanja važan je proces kojim se pridonosi promjenama u ovom području. Znanstveno i teoretsko potkrepljenje našli smo analizom postojećih programa u umjetničkim predmetima. Druga važna odrednica koja potvrđuje potrebu za promjenama u ovom području empirijski je dio rada, u kojem ispitanici nedvojbeno upućuju na potrebu za promjenama u pravcu razrade i operacionalizacije ponuđenog modela poliart, koji je prošao eksperimentalnu fazu, kao i fazu primjenjivosti, gdje je postignuta iznimna motiviranost i interes učenika za takav oblik nastave u umjetničkim područjima, kao dio razvojnoga integriranog kurikuluma. Ponuđeni poliart model u biti je drukčiji cjeloviti put prema umjetničkom doživljaju, kao i aktivni odnos i sudjelovanje u umjetnosti, koji se javlja kao produkt i sudar stare i nove paradigme, koji ne inzistira na rezultatu koliko u prvi plan stavlja proces. Ovaj model zagovara i preporučuje fleksibilnost u određivanju programske orijentacije i koncepcije te odabiru sadržaja koji će potaknuti kreativne i aktivne metode poučavanja.*

Ključne riječi: *kurikulum, integracija, poliart, suodnos, umjetnost*

*Nikakva otkrića, nikakav napredak, nikakva znanost,
već odavno ne vode računa o tomu postoji
li negdje jedno nesretno dijete...*

Einstein

UVOD

Budući da globalna kriza obuhvaća svaki odsječak života i sustava, a na onaj odgoja i obrazovanja zasigurno ostavlja najdalekosežnije posljedice, potrebe za bržim promjenama u toj sferi postaju sve veće.

U sažetku je već istaknuto da je riječ o sudaru stare i nove paradigme, a sam naziv paradigma pojam je koji se uobičajeno rabi za novi način organiziranja i ostvarivanja promjena, u ovom slučaju nastavnog procesa. Tako će se i ovaj rad jednim dijelom baviti standardima i razvojem kurikuluma u umjetničkim predmetima i područjima, opravdavajući potrebu i jačanje doživljajnoga, estetskog i duhovnog, koje nedvojbeno možemo dobiti pomoću umjetnosti u suodnosu s drugim predmetima i područjima.

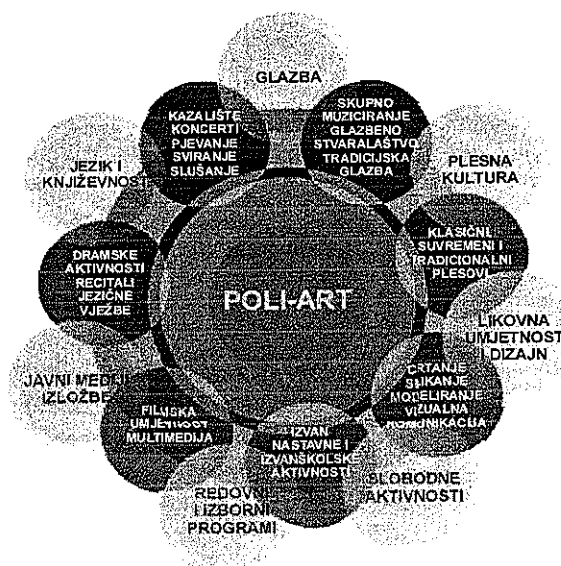
Suvremenim pedagoškim metodama na području književnoga (jezično-književnog), likovne, glazbene i plesne kulture postupno ulazimo u svijet umjetničkog doživljaja i spoznaje: dijete je svojevrsna jedinka s urođenim potencijalnim izražajnim sposobnostima koje treba razvijati, cijeneći njegov vlastiti svijet, a ne ih potiskivati, razarati ili jednostrano razvijati u skladu s nekim konvencionalnim idealom "odrasla čovjeka" iz čijih krugova dolaze naručeni programi. U središte pozornosti treba staviti svako dijete – a ne samo iznimno dijete.

U nastavi umjetničkih predmeta opasnost je znatno veća nego u drugim područjima jer grafičko prenošenje umjetničkog izraza, kao i motoričko i verbalno očitavanje tog izraza, nekima izgleda važnije i od doživljajnog umjetničkog procesa i doživljaja koji se odvija u djetetu.

Može se konstatirati da nastavom umjetničkih predmeta u osnovnoj pa i općeobrazovnoj školi danas nije zadovoljan ni učenik ni učitelj, a samim time ni roditelj nema razloga za zadovoljstvo. Uz takvu konstataciju, ne možemo ostati ravnodušni i pasivni promatrači događanja glede vrlo važnih stvari u odgoju djeteta.

Uzroci takvu stanju također su poznati i vidimo ih u zastarjelosti nastavnih programa, sadržaja i udžbenika, koje učenik ionako malo upotrebljava i koji su postali svrha sebi samima i roba od koje ekstra korist imaju samo izdavači. To je, među ostalim, produkt loše koncipirane nastave umjetničkih i kulturoloških predmeta, koja treba korjenite promjene u pravcu osuvremenjivanja i procesa integriranja nastavnih predmeta iz umjetnosti u novo umjetničko područje koje bismo nazvali *poliarat model*, a s rezultatima istraživanja bit ćemo upoznati u empirijskom djelu ovog rada.

Za takvo stanje nekad smo razloge tražili u malom broju sati, lošem radu i nepripremljenosti nastavnika, neprimjerenosti opremljenosti kabineta, velikom broju učenika i sl. Razloge nalazimo u tomu što se nije polazilo od interesa učenika nego od načela podjele i rascjepkanosti umjetničkih sadržaja na "važne" i "nevažne" (npr. državna matura), kao i u principima i programu glazbenih i umjetničkih škola u kojima je obveza i svrha učenje teorijskih spoznaja, iz čega se, svjesni smo, ne može doći do doživljaja.

Slika 1. Struktura poliart modela

1. SVRHA UMJETNIČKE EDUKACIJE

Umjetnost ima važnu ulogu u razvoju razumijevanja fizičke, emocionalne, intelektualne, estetske, društvene, moralne i duhovne dimenzije ljudskog iskustva. Umjetničko područje, kultura odgoja i obrazovanja razvija pristup umjetnosti kao posebnom obliku ljudske spoznaje i svijesti doživljenom osjetilima, osjećajima, percepcijom i intuicijom te pridonosi razvoju vrijednosti na osobnoj, kulturološkoj i sociološkoj razini.

Uz navedeno, *svrha* je umjetničkog područja razvijanje umjetničkog izražaja, a time i razumijevanja umjetnosti te estetskog senzibiliteta. Umjetničko područje pridonosi razvoju znanja, stavova, vještina i sposobnosti potrebnih za razumijevanje i usvajanje likovne, glazbene, dramske i retoričke pismenosti, estetske osjetljivosti, estetske kritičnosti i etičnosti. Ono razvija kreativnost, apstraktno i kritičko mišljenje, istraživački i stvaralački duh te ustrajnost, a potiče razvoj emocionalne i estetske, doživljajne inteligencije učenika; pridonosi jačanju samosvijesti i samopoštovanja, osjećaja za mjeru, ali i težnje za izvrsnošću.

Snaga umjetnosti između ostalog leži u njezinoj interdisciplinarnosti, *multidisciplinarnosti*, *transdisciplinarnosti*, kao i spoznaji da je njezin konačan cilj bolje shvaćanje i razumijevanje čovjeka, čime se važnost umjetničkih područja u odgoju i obrazovanju čini neupitnom (Kuščević, 2009., 107, 108).

Dakle, nakon analize i komparacije zastarjelih nastavnih programa umjetničkih predmeta, s iskazanom potrebom učenika i mišljenjem predmetnih nastavnika, ponudit ćemo rješenje u pravcu integriranog razvojnog modela *poliart*, koji će dijelom ponuditi odgovore na loše stanje.

Prije nekoliko mjeseci prihvaćen je Nacionalni kurikulum za opće obvezno obrazovanje, koji uključuje sljedeća *odgojno-obrazovna (kurikulumska) područja u Republici Hrvatskoj*: jezično-komunikacijsko, društveno-humanističko, matematičko-prirodoslovno, tehničko-tehnologijsko, tjelesno-zdravstveno (plesna kultura, estetska gimnastika...) i umjetničko područje (glazba, likovnost, vizualna komunikacija...) te praktični rad i dizajniranje.

Mi ćemo izdvojiti *jezično-komunikacijsko, tjelesno-zdravstveno (plesna kultura, estetska gimnastika...)* i *umjetničko područje (glazba, likovnost, vizualna komunikacija...)* te *praktični rad i dizajniranje* kao posebnost, naglašavajući područja pomoću najavljenih promjena u jedinstvenom kurikulumu u umjetničkim područjima, pod nazivom *poliart*. Dakako, pojavom navedenih predmetnih povezivanja u umjetničkim područjima ne zatvara se put povezivanja sa svim drugim predmetnim sadržajima, a osobito onima koje priroda stvari upućuje na komplementarnost (Strategija za izradu i razvoj nacionalnog kurikuluma RH, Zagreb 2007.). Potrebno je istaknuti slabost i ovog dokumenta koji suhoparno prolazi kroz umjetničko područje ne ostavljajući prostora za širinu koju umjetnost nosi u sebi.

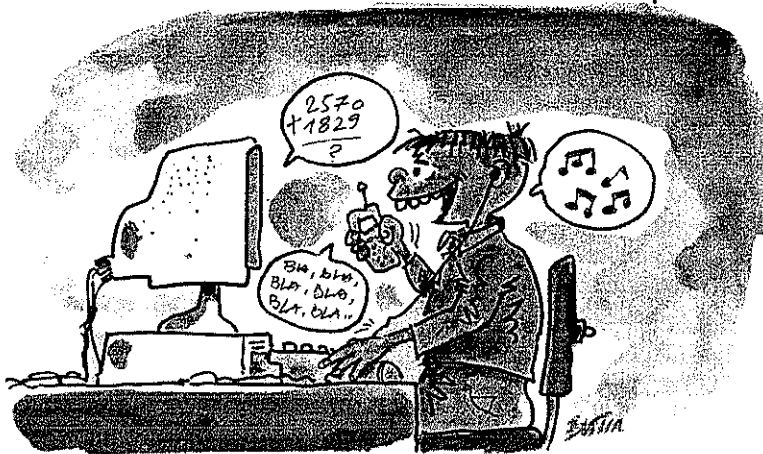
U našem odgojno-obrazovnom sustavu osamdesetih se godina prvi put snažnije povezuju sadržaji umjetničkih predmeta te različiti autori obrazlažu svrhu povezivanja različitih umjetničkih sadržaja.

U korelacijsko-integracijskim sadržajima, Rosandić izdvaja posebno estetski odgoj i obrazovanje te navodi konstitutivna načela, od kojih preferira načelo koordinacije. Prema tom načelu svrstava u isti red srodne pojave, discipline, sadržaje i nastavne predmete (Rosandić, 1985.).

U jedinstvenom didaktičkom sustavu tih se godina nalaze svi jezični i umjetnički nastavni predmeti, čime tvore posebno odgojno-obrazovno područje nazvano *jezično-umjetničko odgojno-obrazovno područje (JUP)*. Rosandić opravdanost povezivanja temelji na dijalektičkoj povezanosti estetskog fenomena, jer jezično-umjetničko područje u svoj sustav uključuje različite jezike umjetnosti (Rosandić, 1985.).

3. ZAŠTO INTEGRACIJA?

Je li moguće uspoređivati multidisciplinarno s multidimenzionalnim? Iznesimo neka razmišljanja o takvim odnosima. Kao što je multidisciplinarnosti svojstveno povezivanje više disciplina (predmeta, sadržaja), tako je čovjeku svojstvena multidimenzionalnost.

Slika 2. Multidimenzionalni pristup poučavanju (S. Butir)

Složene jedinice, poput ljudskog bića ili društva, multidimenzionalne su. Tako je ljudsko biće istodobno biološko, psihičko, socijalno, kulturno, afektivno i racionalno. Društvo sadrži povijesne, ekonomske, sociološke, vjerske dimenzije... Ne samo da nije moguće izdvojiti jedan dio iz cjeline, nego ni dijelove jedne od drugih.

Interdisciplinarnost se ustvari može ogledati ili kao poseban odnos dvaju nastavnih predmeta ili disciplina, ili kao međusobni odnos više disciplina istodobno (multidisciplinarnost). Slabost interdisciplinarnosti i multidisciplinarnosti nameće novu potrebu – za transdisciplinarnosti, a ona se pak upotrebljava u značenjima koja pokušavaju uobličiti radni okvir, obrazovni/pedagoški proces i rječnik/jezik – kako bi se potpomogao dalji razvoj znanosti umjetnosti i kulture (Thompson-Klein, 1998.).

4. GLAZBA U FUNKCIJI KULTURE ODGOJA I OBRAZOVANJA

Faure (1954.) ističe da je umjetnost *sažetak života*. Osim Faurea, mnogi su filozofi, sociolozi, estetičari i umjetnici pridavali osobitu pozornost umjetnosti i umjetničkim djelima. U svojim su estetsko-filozofskim promišljanjima naglasili

suodnose između umjetnosti i istine, tj. isticali su važnost unutarnjeg jedinstva i spoznaje umjetnosti.

Bez obzira na ponuđeni model *poliarat*, nećemo se baviti svim umjetnostima, nego ćemo ponuditi *pedagoško-didaktički* model u kurikulumu umjetničkih područja. U njemu će svako dijete imati mogućnost i pravo izbora sadržaja i aktivnosti unutar pojedine umjetnosti i moći će razvijati svoju kreativnost prema vlastitom interesu i sklonosti, iz čega će nastati vizija nove programske orijentacije koja je produkt interesa i sklonosti učenika.

Umjetničko djelo sastavni je dio života, predmet je komunikacije između umjetnika, izvođača i slušatelja; ono je mogućnost kreiranja, istraživanja i izražavanja osjećaja, ideja i stavova. Kao primjer navodimo C. Debussyja, koji je doživljaj glazbenog djela opisivao na sljedeći način: "(...) želim znati koje će žice u meni zatreperiti kad čujem određenu glazbu i kakvu će mi sliku svijeta ona prenijeti" (Geck, 2008., 155).

Kreativnost je temeljno ishodište umjetnosti, a najvažnija zadaća kulture umjetničkog odgoja razvoj je dječjega kreativnog izražavanja. Auconturier i Lapierre (1998.) smatraju da sudjelovanje u umjetničkim disciplinama pridonosi emocionalnom i socijalnom razvoju djece i mladih: utvrđuje, razvija i unaprjeđuje konkretne umjetničke sposobnosti i vještine, utječe na oblikovanje estetskih kriterija i sudova, potiče suradnju i višesmjernu komunikaciju (S. Vidulin Orbanić, 2009., 137).

U osnovnoj pa i u općeobrazovnoj školi cilj je bavljenja umjetničkim područjima stvaranje kompetentnoga i kritičnog sudionika umjetničkog života koji će s razumijevanjem pratiti sadržaje i događanja, ali i imati sposobnost aktivnoga sudjelovanja u pravcu širenja i stjecanja glazbene kulture kao nezaobilaznog i sastavnog dijela opće kulture.

Američka istraživanja pokazala su da su djeca u školama u kojima je polovica nastavnih sati namijenjena umjetničkom području postigla natprosječan rezultat i u drugim nastavnim predmetima. Ove spoznaje protumačene su kao činjenica da se u lijevoj moždanoj hemisferi nalaze centri koji su nositelji verbalno-analitičkih sposobnosti, a u desnoj centri za estetsko-sintetičko mišljenje; s obzirom na to da je u nastavnim predmetima iz umjetničko-jezičnog područja estetsko-analitičko mišljenje zanemareno i većim dijelom potisnuto, može se pretpostaviti da postoji nedovoljan poticaj umnih i verbalnih sposobnosti smještenih u lijevoj hemisferi.

Logičan je dakle zaključak istraživanja da bi se povećanjem satnice glazbene kulture, kao i drugih nastavnih predmeta iz područja umjetnosti, poboljšao uspjeh i u drugim nastavnim predmetima i područjima, a poglavito u procesu rasterećenja učenika.

Poznat nam je sadašnji model organizacije izborne nastave, u kojemu je učenicima naturen izborni program, a za izvannastavne aktivnosti nisu

zainteresirani jer nisu motivirani ni procesom niti nagrađeni rezultatom za uloženi trud, dok je izvanškolska aktivnost u potpunosti zanemarena.

Dakle, svaki oblik učeničkog angažmana i uključivanja, bilo to u izbornoj nastavi, izvannastavnim ili izvanškolskim aktivnostima, potrebno je vrednovati, pratiti razvoj postignuća, kao i nagrađivati za postignute rezultate, dakle ocjenjivati svaki oblik nastave i učeničkog angažmana.

Dosadašnju praksu zamijenila bi nova paradigma praćenja i ocjenjivanja učeničkih aktivnosti u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima, a ocjene bi ulazile u cjelokupni prosjek ocjena.

5. ŠTO OMOGUĆUJE INTEGRACIJU I SUODNOS SADRŽAJA

Važno je uputiti na suodnos kao prirodnu kategoriju uspostavljanja komunikativnosti s više nastavnih predmeta, a time i sadržaja do razine njihove međusobne razumljivosti. Dakle, ovdje nije riječ o korelaciji kao jednoj od metoda znanstvenog istraživanja, nego je to riječ koja se često upotrebljava i koja upućuje na povezivanje ili suodnos nastavnih sadržaja, metoda poučavanja i sl. Naravno, nije nam namjera uputiti na vezu svega sa svačim, nego otvoriti put prirodnim suodnosima u umjetnosti svega što nas okružuje.

Slikarstvo počinje bojom, kao što glazba počinje zvukom i tonom. Začeci boje i zvuka uvjetovani su jednako: sve boje potječu iz jednog izvora, bijele svjetlosti, koju prizmom možemo rasuti u spektar, osnovu svih nam dostupnih boja. Taj se početak u glazbi očituje u pojavi koju akustičari čak vrlo slično nazivaju: bijeli šum. "Bijeli šum" pojava je istodobnog zvučanja svih alikvotnih (čujnih) tonova nekog zvuka; tek se njihovom redukcijom iz *suma* pojavljuje *ton*.

Integracijske procese koji su se nekad odvijali unutar jezično-umjetničkog, a sada se razrađuju i definiraju u *poliart modelu* nećemo shvatiti kao sintezu jer bi se u sintezi izgubila karakteristika svakoga zasebnog jezika te bismo proizveli nov jezik s više zasebnih karakteristika, dakle "novu umjetnost". Prava integracija sadržaja ustvari je suodnos i pokušaj, u ovom slučaju interdisciplinarnoga i multidisciplinarnog pristupa suvremenog poučavanja u području umjetnosti. Ako su konstantni dijelovi već spomenuti elementi estetskog rada, operativni su: riječ, zvuk, pokret, lik i boja. Na taj način, dakle korelacijom ili suodnosom, omogućuje se integracija sadržaja u području, a istodobno svaka od umjetnosti ostaje u svojoj funkciji unutar vlastitih specifičnosti, kao i izražajnih i tvorbenih sredstava. Dakle, integracija predmeta, i ne samo predmeta nego sadržaja i aktivnosti, shvaćena je kao afirmacija pojedinog predmeta, ali u zajedništvu područja.

Važno je potaknuti potrebu izbjegavanja dosadašnje podijeljenosti zatvorena predmetnog tipa poučavanja umjetničkih predmeta i afirmacije aktivnih i

kreativnih metoda poučavanja, koje će suodnosom ujedinjavati više predmeta u umjetnička područja.

Dakle, riječ je o osmišljavanju nastavnog procesa koji predstavlja *proizvod nove paradigme koja neće toliko inzistirati na rezultatu koliko u prvi plan stavlja proces* do kojeg se dolazi, ne odbacujući posve tradicionalne metode, ali uz postavljanje strogih zahtjeva implementacije najsuvremenijih tehnologija, umjetničkog doživljaja, njegovanja motoričko-psihološke kategorije, koristeći se estetski vrijednim metodama i instrumentima.

Model *poliart* polazi od toga da *pravo na doživljaj i stvaralaštvo imaju svi*. Nijedna umjetnost nije zatvorena u sebe niti je privilegij za nekoga, stoga *prirodnu otvorenost* umjetnosti treba iskoristiti kao razvojnu komponentu.

6. EMPIRIJSKI DIO

PREDMET I PROBLEM ISTRAŽIVANJA

Ovu promjenu u obrazovanju možemo ostvariti novim definiranjem i redefiniranjem temeljnih činitelja nastavnog procesa, s fokusiranjem na promjenu paradigmi: od stare u novu paradigmu, a suodnos ili korelacija služi nam kao sredstvo. To zahtijeva drukčiju, otvoreniju i fleksibilniju organizaciju u kurikulumu nastavnog procesa, a u ovom se slučaju ide na promjenu perspektiva u umjetničkom području odgoja i obrazovanja.

CILJEVI/ZADACI ISTRAŽIVANJA

U okviru općeg cilja, bilo je potrebno ispitati mogućnost promjene u kurikulumu umjetničkih područja, kao i ovisi li mogućnost promjene o upravljačkim sposobnostima i kompetencijama zaposlenih u školama.

Namjera je bila da se, uz ponuđeni model *poliart*, koji treba biti rezultat ovog istraživanja (nova znanstvena informacija), provedu, osim kod učenika osnovnih škola, i dodatno istraživanje i anketiranje većeg broja učenika srednjih škola, studenata nastavničkih studija, nastavnika koji predaju umjetničke predmete, kako bismo problematizirali i istraživajnem dobili cjelovit i konačan stav o primjenjivosti ponuđenog modela, kao i stav ispitanika o slobodi izbora sadržaja, predmeta, područja i sl., i to prema modelu izborne nastave, izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti, na osnovi čega se može i treba koncipirati i izraditi *novi kurikulumski tijek i pristup koji polazi jedino od interesa učenika*.

POSEBNI CILJEVI/ZADACI

1. Ispitati ovisi li stavovi zaposlenih o mogućnosti promjene u kurikulumu umjetničkih područja o njihovim socijalnim karakteristikama.

2. Ispitati stav ispitanika prema novoj paradigmi umjetničkih područja *poliarta*.

3. Ispitati pokazuju li učenici tendenciju napuštanja tradicionalno-teorijskog u korist doživljajnog procesa usvajanja umjetničkih sadržaja.

4. Ispitati stav ispitanika o ocjenjivanju u izvannastavnim, izvanškolskim i slobodnim aktivnostima.

7. HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA

Mogućnost promjene u kurikulumu umjetničkih područja ovisi o upravljačkim sposobnostima i kompetencijama zaposlenih u školama.

Posebne hipoteze

H1: Stavovi zaposlenih o mogućnosti promjene u kurikulumu umjetničkih područja ovise o kvaliteti njihovih kompetencija, kao i o socijalnim karakteristikama.

H2: Ispitanici imaju pozitivan stav prema novoj paradigmi umjetničkih područja *poliarta*.

H3: Učenici pokazuju tendenciju napuštanja tradicionalno-teorijskog u korist doživljajnog procesa usvajanja umjetničkih sadržaja.

H4: Ispitanici imaju pozitivan stav o ocjenjivanju u izvannastavnim, izvanškolskim i slobodnim aktivnostima.

METODE I UZORAK ISTRAŽIVANJA

Metode primijenjene u istraživanju jesu: analiza sadržaja domaće i strane literature i proučavanja školske dokumentacije, nastavnih programa iz svih umjetničkih predmeta, metoda promatranja, metoda anketiranja, intervjuiranja, metoda deskripcije i metoda komparacije.

Upitnik za učenike osnovnih škola sadrži 35 pitanja. Istraživanjem je obuhvaćeno 225 ispitanika. Anketom su obuhvaćeni učenici osnovnih škola, i to iz Splita: OŠ "Spinut", OŠ "Lučac", OŠ "Marjan" i OŠ "Sućidar".

Glavnom istraživanju prethodilo je pilot-istraživanje, anketiranje 240 ispitanika – subjekata iz sustava odgoja i obrazovanja. Unutar pilot-istraživanja realizirana su predavanja i održana je eksperimentalna nastava i radionice iz programa *poliart* modela.

8. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

KARAKTERISTIKE PODUZORKA UČENIKA OSNOVNIH ŠKOLA

Tablica 1. Frekvencija varijable spol

Tablica 2. Frekvencija varijable rezultati u učenju

	Frekvencije	%
ženski	121	53,8
muški	104	46,2
Total	225	100,0

	Frekvencije	%
odličan	119	52,9
vrlo dobar	86	38,2
dobar	11	4,9
dovoljan	3	1,3
Nedostaje	6	2,7
Total	225	100,0

Tablica 3. Frekvencije odgovora za pitanje o zadovoljstvu nastavnim programom koji se realizira u školi

	Frekvencije	%
vrlo zadovoljan/zadovoljna	24	10,7
zadovoljan/zadovoljna sam iako bih ga dijelom mijenjao/mijenjala	86	38,2
djelomično sam zadovoljan/zadovoljna	97	43,1
nisam zadovoljan/zadovoljna	13	5,8
Nedostaje	5	2,1
Total	225	100,0

Najveći postotak učenika, njih oko 43 posto, izjasnio se da je djelomično zadovoljan nastavnim programom koji se realizira u školi, a njih 38 posto reklo je da su zadovoljni ali bi ipak nešto mijenjali, a nije zadovoljno oko šest posto učenika. Potrebno se suočiti s ovakvom istinom, koja nas upućuje na razmišljanje o kontinuiranim promjenama i edukaciji učitelja za implementaciju suvremenih programa.

Tablica 4. Frekvencije odgovora za pitanje: Koji bi po tvom mišljenju nastavni sadržaji – predmeti, područja razvijali estetske i kulturološke vrijednosti?

	Frekvencije	%
matematika	18	8,0
povijest	37	9,8
biologija	14	6,2
strani jezik	22	9,8
glazbena kultura	22	12,4
likovna kultura – dizajn	12	5,3
plesna kultura	28	16,4
književnost	12	5,3
Nedostaje	60	26,6
Total	225	100,0

Najveći postotak učenika izjasnio se da je to plesna kultura, potom slijedi glazbena kultura te povijest i strani jezik. Dakle, i ovakav odgovor učenika upućuje na nedostatak sadržaja iz umjetničkih područja, što potvrđuje potrebu za promjenama.

Tablica 5. Frekvencije odgovora za pitanje: Kad bi škola organizirala povoljne pretplate za razna kulturna i sportska događanja u gradu i šire, biste li iskoristili te ponude?

	Frekvencije	%
da	221	98,2
ne	4	1,8
Total	225	100,0

Gotovo su se svi učenici izjasnili da bi rado iskoristili ponude kulturnih i sportskih sadržaja, što upućuje na nedovoljnu brigu školske uprave da ponudi učenicima, u sklopu redovite nastave, izvannastavnih aktivnosti i izborne nastave potrebne umjetničke i sportske sadržaje.

Tablica 6. Frekvencije odgovora za pitanje: Kad bi škola raspolagala slobodnim prostorom u poslijepodnevnom i večernjim satima, bi li sudjelovao/ sudjelovala u organizaciji kulturnog i javnog djelovanja učenika u svojoj školi te u ostvarivanju suradnje s drugim školama, razmjenjujući kulturno-zabavne sadržaje i programe?

	Frekvencije	%
da	180	80,0
ne	45	20,0
Total	225	100,0

Većina se učenika, njih 80 posto, izjasnila da bi se uključila u organizaciju kulturnoga i javnog djelovanja u svojoj školi kad bi škola raspolagala slobodnim prostorom u poslijepodnevnom i večernjim satima.

Tablica 7. Frekvencije odgovora za pitanje: Tvoj je interes za umjetnost:

	Frekvencije	%
izrazito velik	35	15,6
velik	102	45,3
nedovoljno velik	59	26,2
loš (nikakav)	21	9,3
Total	217	96,4
Nedostaje	8	3,6
Total	225	100,0

Tablica 9. Frekvencije odgovora za pitanje:
Što bi za tebe bilo najvažnije u području *poliarta*?

	Frekvencije	%
teoretske spoznaje	22	16,3
povijesni sadržaji	31	23,0
doživljaj umjetničkog djela	72	53,3
nešto drugo	10	7,4
Total	135	100,0

Učenici osnovnih škola u velikoj se mjeri opredjeljuju za doživljajnu sferu (53,3 posto), koja je dosada nedostajala jer su umjetnički predmeti prema dosadašnjem programu zatrpani teorijom i povijesnim sadržajima.

Tablica 10. Frekvencije odgovora na pitanje: Programska koncepcija modela umjetničkog područja *poliart* ponudila bi aktivnosti na osnovi tvojeg interesa?

	Frekvencije	%
glazbena slušaonica	12	8,9
opći pojmovi umjetnosti	25	18,5
sviranje instrumenta prema alternativnom programu	25	18,5
sviranje u školskom sastavu	21	15,5
pjevanje u klapi ili u pjevačkom zboru	22	16,3
likovna radionica, modeliranje	13	9,7
dizajn-studio	17	12,6
Total	135	100,0

U slučaju da bi na ovom principu bili iskazani upitnici za izbor sadržaja izvannastavnih aktivnosti i izbornog predmeta, zanimanje učenika iskazano je u ovoj tablici.

Tablica 11. Frekvencije odgovora za pitanje: Kad bi ti u izvannastavnim aktivnostima ili u izbornoj nastavi bilo ponuđeno sviranje (slobodni glazbeni program) nekog instrumenta, što bi izabrao/izabrala:

	Frekvencije	%
a) klavir	21	15,5
b) gitara	49	36,3
c) saksofon	32	23,7
d) sintisajzer	25	18,5
e) flauta	2	1,5
f) violina	4	3,0
g) nešto drugo	2	1,5
Total	135	100,0

Odgovori na ovo pitanje očekivani su jer se i učenici u osnovnim školama u većoj mjeri opredjeljuju za sviranje gitare (36,3 posto), pretpostavljamo zbog popularnosti instrumenta. Model poliart podrazumijeva edukaciju sviranja na nekim instrumentima, uz angažman učitelja instrumenta po alternativnom programu koji je produkt i rezultat interesa učenika.

Prosječno postignuće izraženo je aritmetičkim sredinama odgovora ispitanika i standardnim devijacijama. Odgovori su se kretali na skali od 1 do 5, tako da se u tim vrijednostima kreću i aritmetičke sredine.

Tablica 12. Aritmetičke sredine, standardne devijacije, minimalne i maksimalne vrijednosti odgovora

	Minimum	Maksimum	Aritmetička sredina	Std. devijacija
U tvom odjeljenju nisu razvijeni suradnički odnosi koji razvijaju pozitivno ozračje i opuštenu atmosferu.	1,00	5,00	2,6502	1,13645
Moja bi škola trebala biti otvorenija za mnoga kulturna događanja.	1,00	5,00	3,5811	1,12568
Smatrate li da svako dijete voli glazbu?	1,00	5,00	3,4009	1,37120
U mojoj školi pružena mi je mogućnost izabrati izvannastavnu aktivnost i izborni program prema mom vlastitu interesu.	1,00	5,00	3,7306	1,20987
Glazba, likovnost i tjelesna kultura rasterećuju me.	1,00	5,00	3,3136	1,45458
Postignuća u izvannastavnim aktivnostima i izornoj nastavi trebaju se vrednovati i ulaziti u prosjek ostalih ocjena.	1,00	5,00	4,1357	1,11992
Nastava glazbene i likovne kulture kod mene su značajno pridonijele jačanju estetskih vrijednosti i opće kulture.	1,00	5,00	3,4459	1,10296
Nastava iz umjetnosti pridonosi razvoju.	1,00	5,00	3,3045	1,08665
U nastavi umjetničkih predmeta više su potrebni doživljaj i rasterećenje nego teorija.	1,00	5,00	4,0000	1,06725
Programi umjetničkih predmeta trebaju korjenite promjene u pravcu slobode izbora, individualizacije i prilagodbe interesu učenika.	1,00	5,00	3,5318	1,06153
Nastavni programi po tvom mišljenju trebaju biti iscjepkani na nastavne predmete kao dosada.	1,00	5,00	1,7207	1,74983
Glazbena nastava bila bi zanimljivija kad bi se integrirala s drugim umjetničkim područjima.	1,00	5,00	3,4118	1,15901

Udžbenik za glazbenu i likovnu kulturu dobro je koncipiran i pomaže u svladavanju programa.	1,00	5,00	3,1222	1,18264
Slušanje odabrane glazbe dodatno bi poticalo tvoju kreativnost za vrijeme nastave likovne, tjelesne, tehničke kulture ili nekih drugih predmeta.	1,00	5,00	3,9321	1,12812
Predmeti, po tvom mišljenju, trebaju biti integrirani u nastavna područja.	1,00	5,00	3,6652	,97985
Misliš li da bi u školi trebalo integrirati umjetničke predmete (glazbenu, likovnu, plesnu, dramsku kulturu, dizajn, kao i neke druge) u novo umjetničko područje pod radnim nazivom poliart?	1,00	5,00	3,3468	1,24452
Smatram da bi novi nastavni program poliart , koji bi obuhvatio glazbu, likovnost – dizajn, tjelesnu i plesnu kulturu, pobudio moj interes.	1,00	5,00	3,4570	1,25561
Poliart , kao integrirano umjetničko područje, olakšat će nam i kvalitetnije približiti svijet umjetnosti.	1,00	5,00	3,4566	1,12180
Osim učenika, i nastavnici bi trebali prihvatiti suvremeni model poliart područja, kao i dodatno se educirati.	1,00	5,00	3,6150	1,19043
Umjetničko područje, umjesto teoretiziranja, treba učeniku pružiti doživljaj, razvoj duhovnih estetskih vrijednosti, kao i rasterećenje.	1,00	5,00	4,0000	1,10299
Znanstvena istraživanja nedvojbeno su utvrdila da umjetnost pridonosi rasterećenju učenika, kao i ostvarivanju boljih rezultata iz drugih područja. Zato mislim da bi za umjetnička područja trebalo povećati satnicu.	1,00	5,00	3,1553	1,28991
Postignuća u izvannastavnim aktivnostima i izbornoj nastavi trebaju se vrednovati i ulaziti u prosjek svih ocjena.	1,00	5,00	3,6849	1,25483
Učitelj se trudi motivirati i otkriti interes i sposobnosti (talent) za neku umjetnost.	1,00	5,00	2,7402	,84587

Učenici su se najviše složili sa sljedećim tvrdnjama: Postignuća u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima trebaju se vrednovati (ocjenjivati) i ulaziti u prosjek ostalih ocjena; U nastavi umjetničkih predmeta više su potrebni doživljaj i rasterećenje nego teorija; Umjetničko područje umjesto teoretiziranja treba učeniku pružiti doživljaj, ugodu, razvoj duhovnih estetskih vrijednosti, kao i rasterećenje.

9. DOPRINOSI ISTRAŽIVANJA

Potvrđene su sve postavljene hipoteze.

Dakako, *poliart* ne zatvara mogućnost da učenici iskažu zanimanje i za druga područja umjetnosti koja se ovdje ne spominju, jer je to otvoreni model koji, uz redovite module, ostavlja širok prostor izboru komplementarnih modula.

Trend promjena očituje se u sve izraženijem strukturiranju kurikuluma u šira kurikulumska područja koja predstavljaju *integrirane cjeline srodnih predmeta i njihovih sadržaja te formiranje međupredmetne povezanosti tematskih cjelina kao kurikulumskog područja. Uvođenje kurikulumskih područja omogućuje ne samo stjecanje novih kompetencija nego u zemljama s dugogodišnjom tradicijom predmetnoga kurikuluma omogućuje učinkovitiju racionalizaciju i bolju konceptualnu povezanost odgojno-obrazovnih sadržaja.*

10. PROGRAM KAO PRODUKT INTERESA UČENIKA

Razvojni integrirani kurikulum i sadržaji koji proizlaze iz njega određuju se nakon upitnika u kojima će učenici odrediti i iskazati interes, sklonost, smisao i talent za neke od umjetničkih područja i aktivnosti, nakon čega je poznato za koga se osmišljavaju i prilagođuju konkretni programi. Dakako, zasada nam ne preostaje ništa drugo nego raditi u okviru izvannastavnih, izvanškolskih aktivnosti i izbornih programa, s važnom novosti da se angažiranost, stjecanja znanja, vještina i kompetencija učenika prate, vrednuju i ocjenjuju kao važan motivirajući čimbenik, što nije bio slučaj u dosadašnjoj nastavnoj praksi, koja je izvannastavne i izvanškolske aktivnosti, pa i izbornu nastavu, stavila na margine školskog sustava.

U prihvaćenom razvojnom integriranom ciklusu *poliart* modela, što je razvidno iz upitnika u empirijskom dijelu, radilo bi se prema posebnom, alternativnom programu koji je podijeljen na navedene *module*.

Tablica 13. Razvojni moduli u *poliart* modelu

modul – glazba
modul – likovnost i dizajn
modul – jezik i književnost
modul – plesna kultura
komplementarni moduli (sloboda izbora sadržaja i aktivnosti iz ostalih predmeta i područja)

Polazimo od toga da velik broj učenika ima želju i potrebu svirati jedan od glazbenih instrumenata, a da im današnji sustav to ne omogućuje. Također je poznato da mnogi učenici pohađaju nastavu u glazbenim školama koje većim dijelom financira “država” uz participaciju roditelja. Veći broj učenika ne prihvaća program glazbenih škola, nego bi odabrali pouku na ponuđenim sadržajima i aktivnostima, kao npr. sviranje instrumenta, prema alternativnom programu, a to im nije omogućeno, te su na taj način dovedeni u neravnopravan položaj. Anketa koja je provedena na ukupno 1360 ispitanika nedvojbeno je uputila na dragocjen interes učenika za učenje sviranja raznih instrumenata kao i drugih aktivnosti iz područja umjetnosti. Zar nije besmisleno odbaciti takav i toliki interes i aktivitet? Ovdje se traži veća razina organiziranosti. Roditelji, kao i dosada, u cijelosti plaćaju pouku na instrumentu bez pedagoškog nadzora, bez kvalitete usvajanja programa, nerijetko uz nekompetenciju učitelja te uz mnoge druge nepoznanice koje ih opterećuju, a učenik ne napreduje u željenom pravcu.

11. ZAKLJUČAK

U zaključku je potrebno iskazati zadovoljstvo postignutim rezultatima istraživanja, zatim profesionalnim odnosom ispitanika prema najavljenim promjenama koje se žele postići u području umjetničkih predmeta u osnovnom odgoju i obrazovanju.

Budući da se radi o promjeni paradigme i sudaru stare i nove koncepcije, potvrđene hipoteze dale su odgovor i pravac promjenama prema otvorenom **poliart** modelu kao osnovu za jedan *razvojni integrirani kurikulum u umjetničkim područjima*, kako je već objašnjeno kroz istraživački dio rada.

Dakako, zadovoljstvo treba postojati i zbog same inicijative za promjenama kao i dobivenih rezultata, ali će ono biti značajnije u fazi primjenjivosti ovog modela.

Literatura

1. Andevski, M. (2008.): Umetnost komuniciranja, Novi Sad, Cekom-books d.o.o.
2. Bailie, J. (1999.): *The Da Capo History of Western Classical Music*, New York, Da Capo Press.
3. Block, R. A., & Grosfield, G. A. (2000.): *The Mozart effect: A meta-analytic review of musically enhanced spatial ability*, Manuscript submitted for publication.
4. Dobrota, S. (2009.): Interkulturno glazbeno obrazovanje, u *Djeca i mladež u svijetu umjetnosti*, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu.
5. Faure, É. (1954.): *Povijest umjetnosti, Antička umjetnost*, Zagreb, Kultura.
6. Focht, I. (1961.): *Humanost umjetnosti*, Izraz 10.
7. Gardner, H. (1997.): Is musical intelligence special? Paper presented at the Ithaca Conference '96, *Music as Intelligence*, New York, Ithaca.
8. Geck, M. (2008.): *Kratka povijest glazbe*, Zagreb, Mozaik knjiga.
9. Hauser, A. (1963.): *Filozofija povijesti umjetnosti*, Zagreb, Matica hrvatska.
10. Hinde, J. (1999.): *Curriculum turns into an art form*, The Australian, 3 July, p.1.
11. Hrvatić, N, Piršl, E. (2007.): Kurikulum pedagoške izobrazbe učitelja, u *Kurikulum*, Zavod za pedagogiju Filozofskog fakulteta, Zagreb, Školska knjiga.
12. Ingarden, R. (1975.): *Doživljaj, umetničko delo i vrednost*, Beograd, Nolit.
13. Kušćević, D. (2009.): Mogućnost povezivanja nastave likovne kulture s drugim nastavnim predmetima u nižim razredima osnovne škole, u *Djeca i mladež u svijetu umjetnosti*, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Centar za interdisciplinarnu studije – Studia Mediterranea, Hrvatski pedagoško-književni zbor, Ogranak Split.
14. Mijatović, A. (1996.): *Kurikulum kao okosnica osuremenjivanja obrazovanja*, u *Pedagogija i hrvatsko školstvo*, Zagreb, HPKZ, 74.
15. Rauscher, F. H., et. al. (1993.): Music and spatial task performance, *Nature*.
16. Rosandić, D. (1985.): *Povezivanje umjetnosti u jezično-umjetničkom području Likovna kultura: materijali sa seminara i savjetovanja* / [odgovorni urednik Mato Jergović], br. 3 (1985.): Impresum, Zagreb, Zavod za prosvjetno-pedagošku službu SR Hrvatske.
17. Schoch, R. Kako djeca doživljavaju muziku, *Muzika i škola*.
18. Strategija za izradu i razvoj nacionalnog kurikuluma R. Hrvatske, Zagreb (2007.): www.mzoš.hr
19. Thompson-Klein Julie (1998.): *Notes Toward a Social Epistemology of ransdisciplinarity*.
20. Vican, D., Bogнар, L., Previšić, V. (2007.): Hrvatski nacionalni kurikulum, u *Kurikulum*, Zavod za pedagogiju Filozofskog fakulteta, Zagreb, Školska knjiga.
21. Vidulin Orbančić, S. (2009.): Umjetnička (glazbena) komunikacija u odgoju i obrazovanju, u *Djeca i mladež u svijetu umjetnosti*, Centar za interdisciplinarnu studije – Studia Mediterranea, Filozofski fakultet u Splitu, Hrvatski pedagoško-književni zbor, Ogranak Split.
22. Weinberger, N. M. (1998.b): *Creating creativity with music*, MuSICA Research, Notes.

UDC: 37.036:373.3(047.31)

Review article

Accepted: 13th of December 2010

Confirmed: 14th of February 2011

THE IMPLEMENTATION OF POLY-ART MODEL IN THE SYSTEM OF PRIMARY EDUCATION

Goran SUČIĆ, Ph.D.

Faculty of Philosophy in Split

E-mail address: goran.sucic@ffst.hr

Summary: *When art is left to bare routine and scholastic approach of uninventive minds, publishers and authors of unattractive stereotypical teaching programs and curricula; it is doomed to stagnation and decadence. The crucial contributions to the development in the field are in initiating, managing and participating in changes due to our disagreement with the existing condition and the status of arts within the general education system. The scientific and theoretic support to this has been found in the analysis of the existing syllabuses. Another important determinant that confirms the needs for changes has been described in the empiric part of the work where the examinees undoubtedly indicate the necessity of elaboration and operationalization of the offered Poly-Art model, that has undergone its experimental and applicability stages, having achieved an exceptional students' motivation and interest in such teaching form as a part of the developmental integrated curriculum. The offered Poly-Art model is an essentially different path to artistic experience, appearing as the product and the mixture of the old and the new paradigms, insisting on the process rather than the very result. This model encourages and recommends flexibility in determining the programme orientation and concept, and the selection of contents that will encourage creative and active teaching methods.*

Key words: *curriculum, integration, Poly-Art, correlation, art.*
